

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

24 De obligatio[n]ibus ex parte emptoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

Quintò quaeritur, Quando, & quomodo venditor debeat rescindere venditionem?

Sextò quaeritur, Quando lege euictionis teneatur? De his duabus quaestionibus, inferius agam.

Septimò quaeritur, Quid praestare venditor cogatur quando furtiuam rem vendit; quae eo ipso quod furtiuua est, vitium habet in se? De hac quaestione commodius differetur, cum de furto tractabitur.

Octauò quaeritur, An quando quis accipit ab alio rem aliquam ad vendendum decem aureis, & vendit duodecim, debeat secundum conscientiam restituere domino, qui dedit rem illam, duos illos aureos? Respondeo primum; si duo aurei excedant iustum pretium rei, debet restituere emptori, quem in pretio decepit: si verò ad iustum pretium pertineant, cogitur secundum conscientiam reddere domino, qui commisit ei rem illam ad vendendum: nam mandatum, quo mandauit ei vt venderet decem aureis, intelligitur hoc sensu, ne minoris venderet, non autem, vt venderet decem aureis, & ne pluris. S. Antoninus par. 4. tit. 3. cap. . . §. 3. Siluester verbo *Emptio. quaest. 24. Angelus eodem verbo num. 28. Rosella eodem verbo num. 12. Armilla eodem verbo num. 30. Maior in 4. distin. 15. quaest. 47. vers. Quinto arguitur.*

Rogabis, An possit duos illos aureos retinere loco mercedis in vendenda re illa, videlicet ratione laboris, industriae, & operae susceptae? Respondeo, si gratis suscepit curam sibi commissam, nequit sibi retinere; quia gratia amicitiae suam curam, & operam praestitit: item si alioqui mercedem debitam acceperat, ob laborem, & operam suam, nequit duos aureos sibi sumere, vt probat Siluester contra Angelum.

At verò, si nec gratis, nec mercede debita accepta mandatum, & negotium impleuit, & confecit, tunc loco mercedis, potest sibi accipere, quod ipsius labor, industria, & opera merentur. Hinc fit, vt famulus, qui vendit librum duodecim argenteis nummis, cui mandauerat dominus vt venderet decem, debeat restituere domino duodecim argenteos quos accepit ab emptore: quia famulum dominus habet, vt industriam, & fidelem, cui debitum stipendium soluerit.

Sed, quid iudicandum, quando Titius mandatum dat Caio amico, vt emat aromata nomine, & gratia ipsius Titij, & Caius emit vili pretio, sed iusto; quia deus mercator vendit ei aromata viliori pretio, quam soleat alij, Caiusne tuta conscientia id sibi retinebit, quod Seius mercator de iusto pretio deduxit? Ratio dubitandi est; quia Seius pretium manit gratia ipsius Caij, non Titij.

Deinde, quia id luci Caius sibi acquirit industria, & labore suo in emendis aromatis. Respondeo cum Maiore in 4. distin. 15. quaest. 41. ad fin. nihil posse Caium sibi retinere, si aromata quaerit amicitiae causa; eo quod suum officium gratis praestiterit. Nec sufficit, si mercator Caio dixerit; Ego tui gratia pretium aromatum minuo; quia idem dicere singulis emptoribus confuevit immo nec sufficit, si id dixerit atque etiam intrinseco confirmauerit.

De obligationibus, quae sunt ex parte emptoris.

CAPVT XXIV.

PRIMò quaeritur, Quod obligationibus emptor teneatur. Quatuor,

Prima est obligatio: vt pretium iustum, & integrum soluat tempore praesentis.

Secunda, vt pretium suppleat, si rem emit minoris aequo.

Tertia, vt venditorem praemoneat de pretio rei iusto, si per ignorantiam vendat minoris, quam res valeat.

Quarta, vt damna venditoris resarciat ob moram, vel culpam, quae passus est; quia tempore nimirum quo debebat, minime soluit.

Secundò quaeritur, Quid sit sciendum, quando inuenit Caius in domo, vel agro Titij venditoris lateat thesaurum, quod ignorat ipse Titius, ac propterea domum, vel agrum emit tanti, quanti communiter aestimatur: tota ne conscientia Caius emit rem praedictam, ita vt nihil Titio restituere debeat, videlicet nec pretium augendo, vel rescindendo venditionem, nec thesaurum in totum, vel ex parte ei reddendo?

De hac re S. Thomas 2. 2. quaest. 66. art. 5. ad 2. Ang. in verb. *Emptio. quaest. 24. Rosella in verbo Inuenta. num. 2. Siluester eodem verbo quaest. 4. Et in Rosa Aurea tract. de quaestione impertinentibus. Casa 39. Armilla in verb. Inuenta, Sotus lib. 5. de Iustit. quaest. 3. art. 3. ad 2. Et lib. 4. quaest. 3. art. 2. vers. Hu autem expeditur. Salon 2. 2. quaest. 66. art. 5. concl. 5. Nauar. in Manuali cap. 17. num. 175.*

Ludouicus Romanus, vt testantur Barba. in cap. Cum causa de emptione. Angel. & Siluest. in locis alijs generatim dixit, se consilium dedisse, & in curia obtinuisse talem emptorem rescindere debere venditionem, aut totum thesaurum restituere venditori, si dolo, hoc est, si praedens, ac sciens emit agrum, vel domum; quae nouit huius thesaurum esse, & ideo emit, vt sibi cum habere, aut dimidiam partem, si nihil de thesauro sciens emit fundum, vel domum, & casu postea thesaurum inuenit. Salon eodem prope sententiam Sotum habuisse dicit. Certe Sotus lib. 2. de Iustitia. quaest. 3. art. 3. ad 2. sic ait: Quapropter si quis in fundo suo thesaurum inuenit, inuentori conceditur, vt habeatur Iustit. De rerum diuis. §. Thesauros. Et l. c. De thesaur. lib. 10.

At verò si quis in alieno agro dedita opera, inconsultoque domino, illud quaeritando inuenit, iure ciuili, vt habetur eisdem proximis enatis legibus, totus thesaurus est domini fundi; quia inuentor fur reputatur. Si autem forte aliud agens repererit, dimidiam partem; inquit lex, sibi retinebit, atque alteram dabit domino. Atque idem est ius de illo, qui in aedibus quas emit, thesaurum eisdem genere, hoc est, prope iurprimum inuenit, licet laicus, qui id negent.

Obsecrè locutus est Sotus, si Romani opinionem sequutus est, sui magistri S. Thomae sententiam deleuit. Sin verò dicere voluit idem iuris esse de eo, qui in domo, quam emit, thesaurum inuenit, quod de eo, qui in suo fundo inuenit, obsecrè id signi ficauit.

S. Thomas, quo diximus loco, duo tradit: Vnum si quis aedes, vel fundum emit, & postea casu thesaurum inuenit in eo fundo, vel domo, iure naturali, siue gentium, sibi totum acquirit: immo etiam iure ciuili totum suum facit; quia in re sua illum inuenit, & thesaurus in nullius bonis est; hoc est, thesauri nullus est dominus. l. c. De thesaur. lib. 10. Et l. Nunquam. §. De acquir. rerum diuis. Et l. Peregre. ff. De acquir. poss. Instit. De rerum diuis. §. Thesauros: & res communis fit inuentoris, si in suo solo eam inuenit.

Alterum est, Si quis sciat in fundo Titij thesaurum esse, & ideo eum fundum emit tanti, quanti communiter aestimatur: nec peccat emendo, nec partem aliquam thesauro iure naturali domino fundi debet, sed iure gentium totum suum facit.

Hanc S. Thomae sententiam sequuti sunt, qui subiiciuntur Auctores, Angelus, Rosella, Siluester, Armilla, Nauarvus, S. Salon, & alij iuniores: quamuis Siluester obsecrè loquatur in verbo *Inuentum. quaest. 4. & eam primo confirmat parabola Christi Domini, apud Matthaeum cap. 13. (Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo, abscondit, & per gaudium illius vadit, & vadit vniuersa, quae habet, & emit agrum illum.)*

Deinde ipsa ratio probat, quia, vt dixi thesaurus ubique sit, est omnium communis, nec dominus fundi, dominium illius habet: Ergo qui emit fundum, & in eo thesaurum inuenit, totum suum facit; quoniam res communis fit inuentoris.

Sed quæres, An iure etiam civili faciat suum? Ratio dubitandi est; quia ius Civile in l. C. De thesaur. libr. 10. & Instit. de rerum diuis. §. Thesaurus, decernit, vt qui thesaurum sciens inuenit in fundo alieno totum domino fundi reddat. Si casu inuenit, dimidiam partem det domino fundi, & alteram dimidiam sibi retineat.

Dicendum existimo, iure etiam civili, talem emptorem totum thesaurum suum facere; quia in l. A tutore ff. De rei vindicat. sic habetur. (A tutore pupilli domum mercatus, ad eius refectorem fabrum induxit, pecuniam inuenit.) Queritur ad quem pertinet? Respondi: Si non thesaurum fuerunt, sed pecunia forte perditæ, vel per errorem ab eo, ad quem pertinebat, non ablata, nihilominus eam esse, cuius fuerat, ita lex. Videtur ergo lex insinuare, thesaurum, quem quis inuenit in fundo, quem emit, totum esse inuentoris; quia non inuenit in fundo alieno, sed in suo.

Dices, Cur ergo ius Civile decernit, vt qui inuenit thesaurum in fundo alieno, reddat totum, vel partem domino fundi; siquidem thesaurus est communis, & in nullius bonis, & patrimonio numeratur? Respondeo, id ius civile statuisse vt lites, & controuersias dirimeret, pacem inter priuatos foueret, & vt omnem occasionem ingrediendi in fundum alienum præcideret. Sed nihil horum locum habet, cum quis inuenit thesaurum, siue casu, siue scienter in fundo, quem emit; quia inuenit in fundo venditoris.

Contra hanc S. Thomæ sententiam quædam obijciunt. Primum, Venditor fundi, non vendit thesaurum cum fundo; quia nemo vendit id quod ignorat; ergo thesaurus non fit emptoris. Respondeo, thesaurum non fieri emptoris; quia emit fundum, vel quia emit thesaurum, sed quia inuenit in fundo suo.

Secundo opponitur, Si venditor rescisset ibi esse thesaurum, aut non vendidisset fundum, aut multo pluri vendidisset: ergo ex parte venditoris emptio est inuoluntaria, & dolo emptor fundum emit, qui sciebat in eo esse thesaurum. Respondeo, nullum dolum commisisse emptorem; quia thesaurus non censetur in bonis, & dominio venditoris fundi, & ideo nullo iure compellitur ipsum venditorem monere de thesauro, nec emptio fit inuoluntaria ex parte venditoris; quia nihil ignorauit eorum, quæ ad suum fundum pertinebant.

Tertio obijciunt, Si venditor fundum non vendidisset, & conductor inuenisset casu thesaurum in eo, dimidium deberet locatori; ergo & dimidium debet emptori venditori. Respondeo, non item iuris esse de conductore, quod de emptore; quia conductor qui rem inuenit in re sibi locata, inuenit in re locatoris, non in re sua; at emptor in re sua, cuius iam per pretium eius traditum venditori, dominium habet, & proprietatem.

Quæres, An idem iuris sit de emptore, qui in fundo quem emit, inuenit lapidicinas, vel auri, vel argenti fodinas, gemmas, vel lapillos pretiosos, quod est de emptore fundi, in quo inuenit thesaurum. Sotus loco citato videtur asserere idem iuris esse de auri, vel argenti fodinis, quod de thesauro. Sed dicendum est, thesaurum esse iure gentium communem; at lapidicinas, vel auri, argenti vel fodinas iure gentium sunt eius, in cuius fundo, vel agro renascuntur, tanquam fructus fundi, vel agri: vt constat ex l. Diuortio §. Si vir in fundo ff. Solutio matrimon. & l. vlt. ff. De fundo dotali, & l. In lege fundi. ff. De contrahen. empt.

Quapropter si quis emat fundum, & in eo inueniat, postea auri, vel argenti fodinas, quæ ibi renascebatur, debet venditori satisfacere: non enim eas facit suas ex emptione, vel inuentione. Item si in eo inuenit gemmas, vel lapillos, non facit suos; quia non sunt communes, sed eius, qui forte perdidit, vel qui per errorem non sustulit, cum ibi posuisset.

Instit. Moral. Par. 3.

Dices in l. Item lapilli ff. De rerum diuis. habetur, lapillos, gemmas iure gentium esse omnium communes. Respondeo esse communes, vt ibi dicitur, quando in litore inueniuntur vel quando in fluminibus: non autem si in fundo, vel prædio, vel domo alicuius inueniantur. Item si quis inueniat in ædibus, quas emit, pecuniam, vel anulum aureum, vel argenteum, minimè facit suum. l. A tutore. ff. De rei vindicat.

Quidam, falso tamen putant, eandem esse rationem de his duobus, quæ de thesauro inuenio: & idem iuris esse volunt in sequentibus: quemadmodum si tu emisisses fasciculum lignorum, vel herbarum, inter quas tuo ingenio, & solertia nosces esse lignum, vel herbam saluiferam, & ad multa medicamenta conducentem, & proinde magni pretij, minimè tu cogeres; inquit, id venditori dicere: quoniam tametsi ea herba, vel lignum vna sit cum alijs herbis, vel lignis; tui tamen ingenij perspicacitate id nosti, licet venditor plane ignorat. Idem iuris aiunt esse; si à te librum em ssem in quo aliquid contineretur, quod ad lites, & controuersias dirimendas plurimum prodesset; ac ideo multo maioris pretij, quam tu putas, nullo iure compellor id tibi dicere, quamuis tu vna cum cæteris, ignores: quia illud ego meam sagacitate noui.

Insuper dicunt, eandem rationem esse, si tu emisisses magnam margaritarum vim, & copiam, in quibus esset gemma ingentis pretij, quod tu solus nosti, & venditor, & reliqui protinus ignorant: quemadmodum si tu emisisses à Tito gemmam, & deinde casu, vel industria tua didicisses, & cognouisses, vim quandam mirabilem habere, quam antea non nostes, nil debes restituere venditori: ergo nec si emas eam sciens talem virtutem in illa inesse. At profecto, quantum ego iudico, hæc omnia improbabiliter dicuntur ab ijs in patrocinium suæ opinionis. Etenim horum singulorum, quæ iam dixi, venditio videtur omnino inuoluntaria: ea enim si nota venditori fuissent, aut multo carius vendidisset, aut certè minimè vendidisset.

Adde, quod in rebus ipsis inest aliquid, quod est ipsius venditoris. Nec ea firma est responsio, inesse quidem in rebus, sed ignotum venditori, & cæteris, mihi verò notum, ingenij mei viribus, arte, & industria, alioqui enim, si idem iuris esset (gratia exempli) cum emissem à te domum, vel arcam, in qua pecunia lateret, vel anulus aureus, argenteus ve, & id ego solus nouissem, tu verò vna cum alijs ignorasses: vel si emissem à te pisces, autem, vel aliud animal, in cuius ore, gutture, vel ventre esset gemma, vel anulus aureus, vel argenteus, & tu cum cæteris pariter nescisses, ego verò certum, & exploratum haberem: Respondent illi opinatores, idem esse de his, quod de thesauro, enim uero hoc aperte pugnat cum eo, quod habetur in l. A tutore. ff. De rei vindicat. Et rationi quoque aduersatur; quia thesaurus, vt dixi, nullus est, sed omnium communis, quare qui emit fundum, & thesaurum in eo inuenit, suum facit, non quia emit, sed quia in fundo suo, quem emit, illum inuenit; ac ita thesaurus sit ipsius, non vt emptoris, sed vt inuentoris, at verò gemma, vel pecunia, vel anulus repertus in domo, vel area, vel pisce, quem emit, non est res communis, sed vel eius, cuius est domus, vel area, vel piscis, vel alterius qui amisit, aut posuit in domo, vel area, & postea non sustulit, nec tamen pro derelicto habuit.

Quapropter ego quidem existimo, cogi emptorem ad dicendum venditori id, quod in re vendita inest, vel quia amissum, & perditum; vel quia à domino positum, & non sublatum, vel quia id piscis, vel auis venditoris casu deuorauit, & in ore, gutture, vel ventre, adhuc integrum retineat, & deserat. Et hoc locum habet in alijs similibus, siue ab initio emptor nouterit, siue postea in re vendita hanc, aut illam vim, & virtutem fuisse.

Tertio queritur, Quod iudicium ferendum sit de eo, quod sequitur: Rusticus vendit gemmam, vel rem

aliam quampiam pretiosam multo minoris, quam valet, eo quod ignoret pretium, vel gemmam, & Titius emptor sciens dicit: Ego à te emam tanti gemmam istam, si tu sponte mihi remittas, vel dones, si plurius valuerit. Caietanus in *Summa* videtur asserere, licitum esse emere, nec emptorem cogi ad aliquid aliud significandum venditori.

Sciendum est venditorem posse dupliciter de iusto rei pretio moneri. Aut verbis generatim conceptis, & dictis; vt si emptor dixerit, plus valere rem, quam id, quod venditor petiit, & nihil expresserit de iusto pretio rei: Aut verbis speciatim expressis; vt si emptor dicat rem tanti valere, cum tamen venditor minoris vendidisset.

Reuera quando venditor ignorat pretium rei, emptor venditorem facere certiores debet verbis, aut generatim, aut speciatim conceptis, quoniam venditio aliqui esset inuoluntaria ex parte ipsius venditoris, eo quod per errorem, vel in scitiam rem vendit minoris, quam valeat; quod si competum habuisset, aut non vendidisset rem, aut certe pretio maiori.

De consensu, qui in emptione, & venditione requiritur.

CAPVT. XXV.

AD substantiam emptionis, & venditionis necessarius venditoris, & emptoris consensus, sine quo contrahi emptio non potest. *In venditionibus. ff. De contrahen. emptio. l. 2. C. eodem tit. & Instit. De emptio. in principio.*

Si praesentes adsint emptor, & venditor, vtriusque consensus praesens simul requiritur, ac verò quia per nuncium, vel per litteras contrahere queunt emptor, & venditor, vt docent Glossa Bartolus, & Baldus, Salicetus, alij in *l. illud. C. De sacrosan. Eccles.* tunc satis est, vt consensus praestetur per nuncium, vel litteras, quamuis non vno, & eodem tempore. Finitur enim vno, & eodem tempore datus consensus; quia nuncios, vel Epistola iungit consensum. Glossa in *l. Consensu. ff. De actionibus, & obligat.* Bartolus & Baldus in *l. 1. ff. De contrahen. emptio.*

Primo quaeritur, An sufficiat, si venditor dicat emptori: Volo tibi vendere fundum meum Cornelianum centum aureis; & emptor respondeat, & ego volo emere? Accurritur in *l. In vendentis. C. De contrahen. empt.* videtur innuere, esse tacitum consensum, & contractam esse, & perfectam venditionem.

Probat, quia venditio consensu contrahitur, & per verbum Volo, mandatum datur. *l. 1. ff. Mandati, & fidei commissum. relict. §. Verbo autem.*

Sed reuera oppositum est dicendum: quia his verbis, Volo tibi vendere, non venditur res, sicut nec his verbis, volo tibi donare librum meum, libet donatur: nec si quis dicat, Volo in arborem ascendere, ascendit: nec qui vult Religionem profiteri, aut vouere, hoc ipso proficitur, aut vouet. Nec ex eo, quod quis dicat, Volo baptizare, baptizatur: nec si dicat, Volo Christi corpus conficere, conficit, vel consecrat; quamuis in vicinis testatorum voluntatibus verbum Volo, plenam dispositionem significet. *l. Pamphilo. §. Propositum. ff. De legat. 3.* At si venditor dicat: Vendo tibi fundum meum Cornelianum centum aureis, si tu vis, & emptor responderet, emo si tu vis, venditio consistit; quia conditio ad praesens relata non suspendit actionem. *l. Itaque. ff. Si certum petatur.*

Secundo quaeritur, An si consensus per errorem praestetur, venditio valeat? Nihil tam contrarium consensui est, quam error. *l. 2. ff. De iudic. l. Si per errorem. ff. De iurisdiction. omnium ordinum. in l. In venditioni. ff. De contrahen. empt.* ita habetur: (Si igitur ego me fundum emere putarem Cornelianum, tu mihi te vendere Sem-

pronianum putasti; quia in corpore dissentimus, emptio nulla est. Item est, si ego me Sychum, tu Pamphilum absentem vendere putasti.) Glossa in eo loco, & in *l. In omnibus negotijs. ff. De actionibus, & obligatibus*, docet in omnibus erroribus contrahendis posse errorem contingere in sex, vel septem rebus; videlicet vel in ipso corpore rei, vel in substantia, vel in quantitate, vel in qualitate, vel in contractu, vel in sexu, vel in nomine, vel in pretio.

Si error sit in substantia, vel corpore rei, nulla est emptio, vt si res vendatur pro auto, vel plumbum pro argento. *l. In venditionibus. proximè allata.*

Si erratum sit in quantitate, iure civili valet emptio; sed supplenda est quantitas rei, vt si res vendatur in minori mensura vel pondere, vel numero quam emptor existimaret. Agitur actione empti aduersus venditorem.

Si error fuerit in qualitate, subsistit quoque venditio iure civili; sed agitur actione empti aduersus venditorem, vt damnum resarciat: veluti, si emptor credat esse melius argentum quam sit. *In l. Alter. ff. De contrahen. empt.* dicitur: (Alter atque si aurum quidem fuerit, detenus autem, quam emptor existimaret: tum enim valet emptio. Item si quis vendiderit veteres vestes, vel calceos pro nouis.)

Si erratum sit in sexu, tunc emptio non valet, contra verò, si non sit in sexu error. *In l. Alioqui. ff. De contrah. empt.* dicitur: (Quod si ego me virginem emere putarem, cum esset iam mulier, emptio valebit, in sexu enim non est erratum. Caeterum, si cum ego mulierem, tu pecuniam emere existimasti; quia in sexu error est, nulla emptio, nulla venditio est.) sic ibi. Ergo actione empti agitur contra venditorem, vt damnum restituat: quia emptorem putauit, seu emere virginem, non mulierem, hoc est corruptam.

Si emptor, & venditor in nomine dissentiant, sed in corpore, & substantia rei consentiant, consistit emptio; quia nihil facit error nominis, cum de corpore constat. *l. In venditionibus. ff. De contrahen. emptio.*

Si erratum sit in pretio, emptio iure civili subsistit; sed quia vitiosa, corrigi debet: hoc est, si res est vendita plurius, quam valeat, venditor minuit pretium cogitur. Si minoris est, emptor supplere, & augere pretium debet. Si in ipso contractu emptor, & venditor minimè consentiant, non valet emptio: vt si Titius vendat librum Caio, Caius verò putet se dono accipere, nec donatio subsistit, neque venditio. *l. Si ego. ff. De rebus cred. §. Si certum petatur.* Idem iuris est, si Titius vendat Caio domum, & Caius putet se conducere: aut si ego pecuniam tibi donem, tu verò quasi mutuum accipias. Vel si ego quasi depensens dederò, tu verò quasi mutuum acceperis. Idem est, si tu quasi mutuum pecuniam acceperis, ego quasi commodatam ostentandi gratia accepero.

Sed quid si Caius putans se emere vinum, emat acetum? Marcellus, vt habetur in *l. In venditionibus. ff. De contrahen. empt.* dicebat emptionem subsistere quidem, sed emptorem contra venditorem actionem empti, & venditi habere, vt rei emptae vitium emendaret; quia eadem aiebat est vini, & acetum *uolū*, id est, substantia, & solum est erratum in qualitate. At Ulpianus in eadem lege dicit: (Si ab initio fuit erratum, cum emebam, aliud pro alio venisse, ac proinde venditio nulla est:) cuius sententia est vera: quod enim ad humanos vsus attinet, vinum, & acetum pro rebus habentur substantia diuersis.

